

ACS KÁROLY

KEZDŐ ÉVEK VERSEIBŐL

FEGYVERTELEN

*Itt a markom, nézzetek belé!
Fegyvertelen megyek a világra,
csak úgy, a fejem után, nem várva
ilyen-olyan buzdítók szavára,
előre, föl, a boldogság felé!*

*Támaszaim a magas csillagok,
követőim a fürge szellők,
őzek, vig-kecsesen szökellők,
madarak, halak, mezők, erdők...
Micsoda nagy, nagy úr vagyok!*

*Egy szavamra az oroslán szelődül,
az öklelő bikán sirmak a szarvak,
fehérre válnak a gyászoló varjak;
mondjátok, mást még mit akarjak?
Megteszek mindent — fegyvertelenül.*

*De egy teremtmény nincs csapatomban,
egy teremtmény, ki komor s fegyveres,
ki fiustöt gyárt és szépet nem keres,
ki földet tőr és orra borveres,
és szentet játszik a kongó templomokban.*

*Csak esténként, ha titkos árnyak kelnek,
zúdul fel benne a végzet szava,
és az álom, a halál rokona,
titkokat tár fel — éled a szoba,
és elolvad éle a fegyvereknek...*

*Ilyenkor te is az enyém vagy, ember,
üres marékkal, de szép, de látó szemmel!*

Szabadka, 1945.

MINDEN TUDÁS FÁJA

*Süket az éj. A vastag, lusta csendben
komor, vad harang kalimpál: a kéz.
Csitt, az istenátok sújt... De ne félj:
eloszlik mérge, a semmibe freccsen.*

*Arany levél hull a tudás fájáról:
megadatott az élet-szerelem,
s a sok keserv és sovány kegyelem
istenátka csak babonákat árkol.*

*Arany levél hull a tudás fájáról;
kapkodjátok, szedjétek, emberek!
Megyek már én is, megyek, ó, megyek,
elkábulva a minden illatától...*

Szabadka, 1945.

KÖSZÖNTÉS SZENT MAGAMRA

*„Boruljatok le minden teremtmények!
Egy új boncot dédelget ez az ősz,
kinek szemei nagyon, nagyon mélyek.*

*Légy üdvöz, szent fő, életes magam,
vigadjon benned minden csepp atom,
távozzon tőled minden hasztalan,*

*s erősítsen egy éltető, merész cél;
titkok fejtődjenek a szemed előtt,
tavaszi ágról király-pálcát nyessél,*

*vezessen át erőd e rossz világon,
az út, melyen jártál, fényes legyen,
s benned mindenki hús forrást találjon.” —*

*Így üdvözöltem dicső magamat
egy furcsa, sárga, hervadó napon,
míg gúnyt villantott a rőt alkonyat,
s egy légy nagyot koppant az ablakon.*

Szabadka, 1945.

SZAGOK SZONETTJE

*Szegény orrom száz szag szúrja;
zajnak szörnyű volna, hidd.
Ellenben a szag derít:
rásegít a böjtre újra.*

*Ennem kéne, ám a szagnak
tisztelete nem bocsát
lakmázni, s hovatovább:
erszény nélkül úgysem adnak!*

*Király vagyok, bár pénzem nincs;
ócska szeszély nékem a kincs,
s ha éhkoppon maradok:*

*zenélek és henyélek,
amíg élek, megélek —
gyámolóim a szagok.*

Szabadka, 1946.

CSÍRAK, TERVEK, DETERMINÁCIÓ

*Nedves pincében krumpli-göröngy,
csüggedt emberben akarát-gyöngy.
Csírák pattannak a krumpli-göröngyből,
tervek fogannak az akarát-gyöngyből.*

*Emberi kézben csíratörő kés,
emberi észben rontás és döntés.
Jaj nektek, csírák, nedves pincében,
jaj nektek, tervek, ember fejében!*

*Emberi kézben magvető áldás,
emberi észben valóra váltás.
Boldogok, boldogok: életre tártak,
zokogók, zokogók: determináltak...*

Szabadka, 1946.

TEHERTŐL SZABADULTAM MA REGGEL

*Tehertől szabadultam ma reggel:
beletettem a vágyam egy harmatcseppbe.
Kicsit nehezen ment, de homlokráncolás nélkül,
s ni, nem is lett zavarosabb tőle.
Furcsa érzés. A hüvelykujjam is táncol örömében,
bokázik a szív és boldogan futkos kamráiban le-fel a vér,
mint a szobalány, ha a vendégségnek vége,
s a dáridó romjait szemétdombra kaparják.
A lelkemnek ha súlya volna, egyszeribe legalább tíz kilót veszített.
Csodálatos, hogy mennyit elbír egy átlátszó harmatcsepp.
Aztán kibújt a nap, nyújtózott, enni kért,
s a láng-gyerekek a harmatcseppeket learatták.
Az enyémet is. Illatos levegővé foszlott,
s a belégyömöszölt vágyak elégték a reggeli égen.
Hamujuk még sokáig szitált, és láthatatlan fátyolt vont a szememre.
Magamra maradtam tehát, hermetikus palackba zárva.
Sebaj!
A tegnap tündérei, kikről már-már megfeledkeztem,
csak egy gyengéd leheletre várnak, hogy feléledjenek.
Őket fogom ezentúl kézbe venni, egyenkint, sokáig csodálom örökifjú
[bájaikat.
És sokan vannak, ahány a szívdobbanás tizenhét elhagyott esztendőmben.
Mire megunom őket, már a hajam is megöszül,
és az unokák kacagva robbantják fel rám szorult, kicsivé szűkült
[palackom.
A többivel már ők törődjenek.*

Szabadka, 1946.

SZAKÍTOTTAM

*Allj le, dübörgés, állj le egy percre:
sóhaja hallják — sóhaja s verse
egy fiúnak, ki tizennyolc éves,
s valaha tán még költővé lesz.*

*Ravasz vagy, világ, fájt a csalásod,
de már magam is jobban látok.
Régen, mikor még szemem nyitottam,
kapuid tártad, hívtál, s futottam.*

*Ifjúságomnak terhes szerelmét
cipeltem hozzád, zsongó vért, elmét,
s mikor a vágy már kapudig hajszolt,
kacagó günnnyel csukta az ajtót...*

*Sokáig sírtam. Könnyemből fény lett,
szívemre gátnak rakódott kéreg.
De nem szídtalak. Hittem még benned.
Vártam, hogy nyissad a világ-termet.*

*Szólhatsz, dübörgés, múlhattok, percek,
rohanó világ, rohanó merszek.
Eddig vártam, tovább nem várok:
én vers-szemekkel befelé látok.*

Szabadka, 1946.

KUTATÁS A MAJUSI ERDŐBEN

*Már hervadoznak az ablakba átültetett erdők,
már áporodik az illat a felcicomázott nők festett hajában,
már veresedik a mámor ünnepet is robotra váltó mulatozók arcán,
már ritkul a szép szó és szaporodik a szemétdomb.
Kavargás, láрма, sikoly, rúgás: májusi erdő —
természetben az ember, emberben a természet.
És én örülteként járom az összeköpdösött erdei ösvényt,
fejem fölött elvágott dallású madárkákat rejtenek az ágak,
és sirva, kacagva keresem az eltaposott álmovégek hunyó parazsát a fűben.*

Szabadka, 1946.

IMA AZ EMBERISÉGHEZ

*Nézzétek, elvtársak, testvérek, vagy ahogy tetszik:
térdelek előttetek, és hagyom, hogy kavicsok bökdössék alázatomb.
Borzas hajamból ijedt tündérek kandikálnak.
Kezem, mint két elszáradt dorong, záporoz átkot a szívem fölé.
Tekintetem akár a láva hömpölyög szét, s a tulipánok remegve becsukják
[kelyhüket.*

Hűlt láva ez, nagyon hűlt, ne féljetek tőle, tulipánok;
vulkánja is oly fáradt, mint a hajnali bálterem, —
ha-ha! térdel a nyomorult, alázkodik, otrombán alkudni próbál.
Jertek inkább hozzám: itassátok meg az illatotokkal.

— Jaj, látszik, hogy ez a tavaszi mennydörgés, vagy tán a kavics
[horzsolása megzavart egészen:
rózsairatot érzek a tulipánban, és főt hajtok a méhecske előtt,
kihűlt láváról papolok, mikor az emberiséghez kellene imádkoznom.
„Emberek, barátaim, ne hordozzátok a fejeteiket oly kevély-magason,
hisz lejjebb, a hónotok alatt, nektek is, akár nekem, a végzet csírái kelnek.
Emberek, én fázom! Engedjete az ágyatokba, dunyhák alá, a szeretet
[testmelegébe.

Asszonyotok anyám legyen és szeretőm és gyermekeim anyja;
férfiatok uram és rabszolgám,
és ti mindnyájan legyetek testvéreim, osszátok meg velem a falatotok, és
[vegyétek el tőlem szívem itató kűjját.

Éljünk együtt. Melegítsük a fázókat és rakjunk jeget a lázasok homlokára.
Higgyétek el, így együtt még a halálon is úrrá lehetnénk,
és nyugodtan tennők el magunkat egy újabb születésre.
Gondolkozzatok róla.
Én várhatok, legfeljebb néhány évvel több olvasztanivalót liheg belém ez
[a buta didergés.

De biztos hittel hiszem: megéri.
Oly biztos hittel, hogy már fel is kelek a térdeplésből,
és várom a kinyilatkoztatást,
amen.”

Szabadka, 1946.

IDEÁLIS REALIZMUS

Ezer tudós törte fejét:
való-e hát a való?
Megfejtí most (hogya nem vét)
ceruzám, a szaladó:

„Higgyétek el, ideális
vagy reális nem egyéb,
mintha szólnék: kalamáris
bizony isten nem veréb,

hanem — tigris, sárga szemmel,
puha talpon szökellő...
Melyiket higgye az ember,
ahhoz nem kell agyvelő.

Kalamáris — kalamáris;
pajtásodhoz vághatod,
ideális vagy reális,
akkor végre megtudod.

Nem mond biz az majd egyebet,
mint csak ennyit: Az anyád!
Filozofálni van kedved?
A saját fejedhez vágd.

Almodban is tehedd báris,
hogya dühöd elragad:
százszor széttört kalamáris
ép kalamáris marad...”

Mondaná tovább, de elfogy
a hegye (és ez való!).
Mit csináljak? Higgyem el, hogy
eszmévé vált? A csaló!

Szabadka, 1946.

ÚJ TÉMA

*E versnek is van témája:
ez a papiros,
melyre most görcsös betűkkel
költeményt írok.*

*A papirost asztal tartja,
az asztalt padló.
Mondjátok csak, szókfárok,
kikben kong az ó,*

*illik-e a költeményhez
ilyen támaszték,
vagy inkább csak úgy lebegjen,
s hadd tartsa a lég?*

*Pökök rátok! (Bánom én, hogy
ez se úri szó.)
Úgy írok, ahogy épp tetszik,
s nem ahogy való.*

*Engem új szépség kapott meg,
a szent szürkeség.
Annak mondom ezentúl egy-
hangú énekét.*

*Asztal, ablak, szék, kredenc és
drága kályhacső,
anyag-szívetekkel szívem
lassan egybenő;*

*barátkozom a halállal
komoly bennetek,
eltanulnám nyugalmatok,
erős csendetek...*

*Most még tart a zúr, a nyüzsgés,
de fülem hegyez:
két anyag beszél egymással,
egy van és egy lesz.*

Szabadka, 1946.

ÚJ MIKULA SZELJANINOVICS

*Törnek a távirópóznák,
fölhasad gunyoros ajkunk,
meztelen állunk a viharban,
s a hangunk újra
gyermek.*

*Megint törpébb lett törpeségünk,
Szvjatogorok haragja bőszebb,
füvek nőnek a városainkra,
s mellünkön mozsarak
vernek.*

*A szél, a vén, bitang ordas
(pofája dagadt, rőt haja leng)
új nótát kongat harangjainkon,
fagyos ujjal, és áll
a bál.*

*Nőnek, nőnek a sunyi árnyak,
bennük gyáván megbúvik a bú,
s valahol mögöttük orrát fújja
(vagy csontját csörgeti?) a
halál.*

*S akkor элем áll újra a tél
(Mikula vagyok, huszadik század),
jég-combján villog a feszes bőr,
homlokán hideg és tárt a
gyíkszem.*

*Elém dübörög lavina-testtel,
kitérni most már nem lehet,
derekamra fonódnak karjai,
fagy-bűzt okád a szája;
— Isten!*

*Immár, úgy látszik, nincs segítség,
meg kell fagynom, ha rám fúj a rém.
Magam vagyok, kicsi és nyiszlett,
nagy hencegő, de veszélyben
gyáva.*

*De mégsem. Eszemben van még
az a tavasz és az a liget,
mikor belém szállt s átvilágított
a tudás kétnyelvű
lángja.*

*Akkor átkoztam. Bezzeg jól jön most.
Egy suhintás, egy tüzes ige,
s nézzetek csodát: olvad a tél,
pusztul Szvjatogor, a
rémes.*

*Már kezes bárány. Már jó rabszolga.
Hajlong, kúszik és hízeleg.
Győztem hát, én, az új Mikula,
s kezem a hótól fehéren
véres.*

*... Am egy holló szállt ki a száján
legyőzött ellenemnek. Vigyázni kell.
Mert új tél jöhet, s új harc, még szörnyűbb,
mikor tűz s jég helyett ész koccan az
észhez.*

Szabadka, 1946.

EGY ÓRÜLT FILOZÓFUS ELMÉLKEDÉSE

*Döngő harcok hatalma: elvész;
békék lengő pálmaága: elvész;
bizonytalanság bújócskája: elvész;
kezdés, lemondás; menyegző és tor: elvész;
hát mi marad?*

*Marad a tiltás katonája: semmi;
marad a ködök szürkesége: semmi;
egy kis madár végső csuklása: semmi;
marad nirvánák éjhintája: semmi;
s maradok én is: semmi;
maradok én is: minden
(mert végül a semmi is elvész).*

Szabadka, 1946.

CSEPLŐGÉPNÉL

Mély dörmögését panasznak vélheted,
hullámtalan, bús, tengeres panasznak,
melyben a csuklás egy-egy szakadék,
fenékgig hasadó tenger-fal.

Vagy hidd haragnak: olyan, mint az ég,
villám-kaszák piros csókjával terhes,
mi: szüzi testen ejt a kancsuka,
és nyomában robban a vér.

S lehet mindkettő, bánat és harag,
egybeforrott nagy, tompa szenvedély,
és örök parancs, örök engedelem:
gép és ő, csámcsogó végzet.

Egyik száján eltűnik mind a látszat,
kévébe kötve, takart kalászu titok.
S ő válogat: magot és könnyű polyvát.
Mértékén ül a logika.

A jó külön, a rossz külön, s külön ami marad,
megfosztva minden cafrangjától: a szalma.
Mily sárga. Irigy. Tán reánk, hogy elvettük
a gyöngyeit, s mi játszunk velük.

Mondjátok, bűn ez? — Én azt hiszem, épp jóság,
a természet jósága, hogy utánoz,
s gúnyképet fest a gonoszságról,
amely még sárgább, csak takarja.

Bizony mondom: jó egy kis igazság,
jó, hogyha látjuk, mit ér a szívünk,
a híres szív, a százszor énekelt,
az égit felmagasztalt.

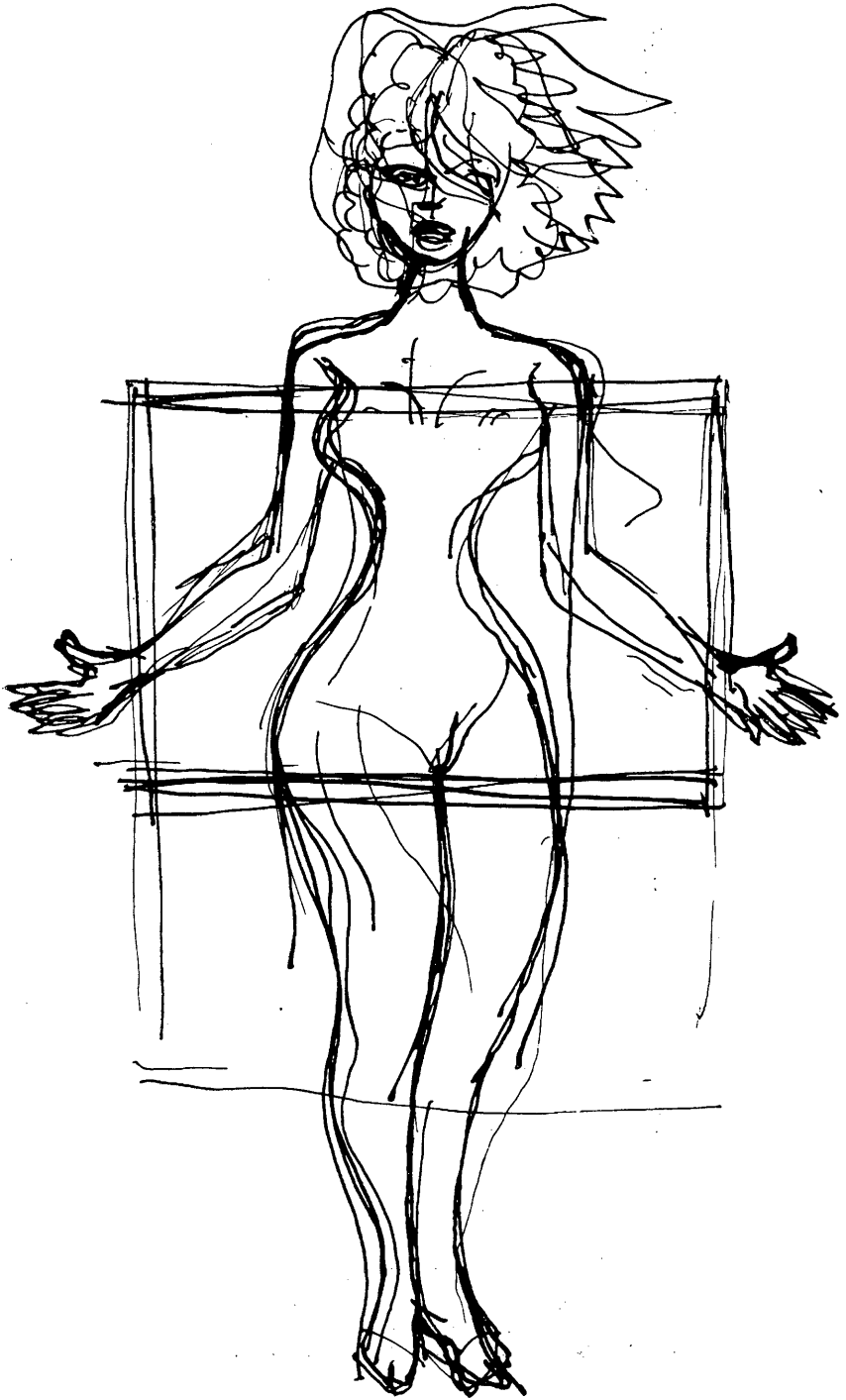
És moccan a sors: egy sikoltás. Vége.
A szörnyű gép most embert analizál.
És jaj, minden vörös és ragadós —
az ártatlanság mázán bosszu hörren.

Szabadka, 1946.

FIGYELMEZTETÉS

Ugyan megindult, huj, a fergeteg,
összeomlik, amire ránéz rontón.
Az építők nyugodtak: náluk a kulcs,
az eltemetett s föllelt értelem,
mellyel biztos zár nyílik a koporsón.

Rontók, vigyázat! Fergeteg, vigyázat!
Halál, vigyázat! Koporsó, fülelj!
Itt nem megy minden rendetek szerint;
vagy engedékeny titkostok a föld,
vagy megbolondult s borút bont derüvel?

Zavar, ne engedd a kormányt kezedből,
éjjel, ne tűrj meg betolakodót!
Ezer jó fölött megfér egy gonosz,
hogyha okosan bánik a zablával,
ha ritkán korhol, többet mosolyog.

Titkos hatalmak, most világra tártak,
veszélyes fegyver visszafele sül
a gyakorlatlan, rossz vadász kezében
(s a törvény ilyen fegyver volt tinéktek);
ismétlem, jaj, ha egyszer egyesül

régi céljával, s megtöltik golyói,
az emberek, a kerge emberek.
En, a pojáca, a bolond rokon,
figyelmeztetek, míg nem késő, rajta,
rombolni, ölni, tombolj, fergeteg!

Mert sokan vannak és sokat bírnak az építők...

Szabadka, 1946.

HEGYEK KÖZÖTT

Hegyek közt élve,
hegyeket nézve,
hegyre szegezve,
hegyet szeretve

álmaim álma
valóra válna
s nagyot teremne —
embert a hegyre.

Jezersko, 1947.

AKAROK?

Nem akarom már, amit eddig akartam;
nem az enyém a vágyam: beteljesült.
Ó, hát csak ennyi, csak eddig az élet?
Nem, én most többet, most mást akarok.

Vessen az égbe engem a lélek borzadálya,
legyek a föld felett és ne legyen mocsok rajtam.
Húzd ki agyamból, húzd ki, sorsom, az eszmét,
akard te is az én akaratom.

Úgy érzem magam, mint vak, ki falba botlik,
mint ismeretlen tájon felébredt utazó.
Fölöttem csapkolódnak a háborgó hullámok,
s csak néha ér le hozzám egy-egy korhadt hajóroncs.

Nem bírok tovább élni, de egyre vonz az élet;
én húzatom magam, mint makrancos gyerek.
Hogya hiszen otthon oly jó játszani nyugton.
Miért megyünk hát, sorsom? Végy ölbe, fáradt vagyok.

Azt akarom, hogy ne kelljen akarni,
mégis úgy legyen, ahogy akarom.
Jaj, nehéz, nehéz, nagyon nehéz a bánat,
s én akaratlan mégis zokogni akarok.

Belgrád, 1947.

A PÉNZ SZONETTJE

*A pénz, a pénz, a próza és poézis,
mit akarunk, és ami akar minket.
Jel vagy való, szívárvány-játék, fétis —
mindegy: számlálja pergő perceinket.*

*Haldokló bölcsnek merev ajkán táncol;
bölcső elé gurul: ni, itt vagyok.
Vér-vámot ő szed kéjes éjszakákról;
mindenhol ő van: ő a cél s az ok.*

*Szegény ember, hol eszméd, hol hatalmad?
A szép, a jó, igaz, és így tovább?
Idézd elő a múlt aranykorát,*

*vagy nézz jövődbe: sorsod arra zargat,
s a sorsod ő. Verd falba vén fejed,
harcolj vele. Legyen, mi nem lehet!*

Belgrád, 1947.

HALÁLKOR

*Most várni kell. Az idő nem parancsol.
Ősz, tél, tavasz, nyár — nincs e pillanattól,
csak egy van, és ez egy: a pillanat,
melyben minden mulandó megmarad.
Tévré meredt perc, megállt görcs a szívben,
örökké-egy mindig-másban: a minden.*

Belgrád, 1947.

LENNI MEG ÉLNI

*Nemcsak vagyok, de élek is.
A sors ha néha félrevisz,
falhoz teremt, árokba dönt:
alant marad morogva; fönt
csak én vagyok, csak én, megint.*

*A vén rend bölcsen széttétkint.
Meglátva engem, s zsoldosát,
a sorsot földre gyűrve,
szemében bős láng lobban át,
s bömbölve zúg az ürbe:*

*„Halandó, megszegted tehát
törvényeim: világom.
Enyém a sors. Ily áron,
míg élsz, ne legyen léted!”
— És én csak élek, élek.*

Örök nemlétet élek...

Belgrád, 1947.

BÁNAT

*Egy-két friss mosoly-foszlány
ragadt rám. Tépd le, rossz lány,
kifacsart, szájha bánat:
görbítsd sírásra számat.*

Belgrád, 1948.

A MOST AKARATA

*Hinni kéne a mondott igazakban,
tudni kéne a szebb föltámadást,
de én zavartan hordom a nagy valót.*

*Mégis akarom: maradjon mának,
anélkül, hogy meggyötörjön a kell,
s ha gyötör is, ne tudjak róla...*

*Mert aki nem tesz tettek alapján,
ahogy a felhő hullat esőt,
aki tervez és nem mer élni,*

*megöli azt a tudott végzet,
mielőtt vége lenne a mának
a más szeretők napos szemében.*

*Zavartan hordom én a nagy valót,
s csodálkozva, de nem akarok tudni:
a mostant mindig és könnyen akarom.*

Belgrád, 1948.

UNOTT VERS

*Jobb nem tudni, mi lesz utána,
de rossz tudni, hogy nincs, mi van:
néz rám lustán egy festett dáma,
s a park pukedlis fáiban,*

*s a szívem elrejtett redőjén
meg-meglibbenti a dalom,
és visszasuttyan fázva, dőrén
az unalom, az unalom...*

Belgrád, 1948.

LEKÖTVE MÉG

Lábam a végzet pókhálója fonja,
s mint csonka karban a készszerítés,
úgy fáj a vágyam. Múlás megafonja
fülem s a süket csenddel elvitáz.

Kiépiült már az út bennem. Sokáig
nem maraszthatni testtel elmúlót,
s lélekké izzik, akarattá válik,
mint üzenetétől a rezge drót.

Mert vágy az élet és a vágy igazság,
mert gyorsabb a múltónál ami jön,
s ha lábam még most egy helyben töröm,
dalban szárnyuk már szebb szerelmek adják.

Nevezz örültnek, hogyha tompa aggyal
megállsz, s a versem böngészed bután,
s nézz, mint az út az elfutó után,
közömbösen, vagy gúnnyal, vagy haraggal.

Belgrád, 1948.

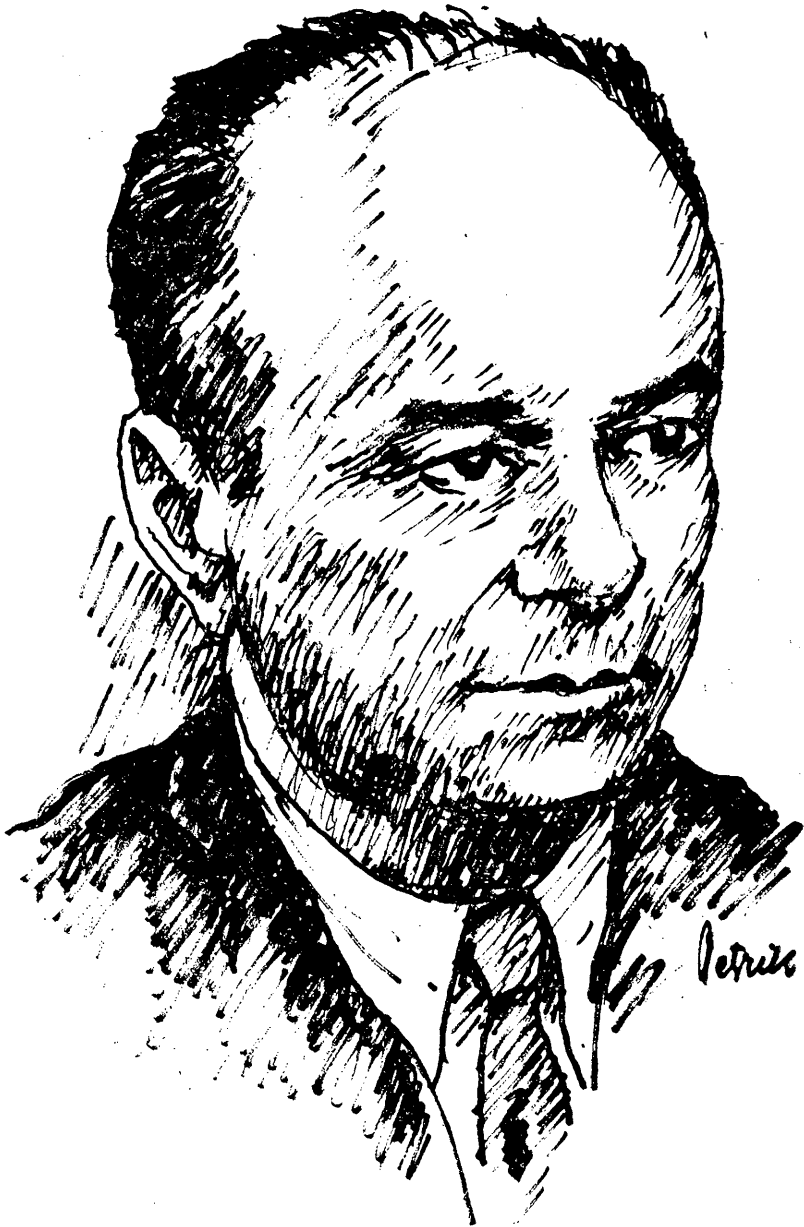
HÁROM NAP

Három napig tettem magam,
hogy én vagyok a három;
ezt most már (három napja van)
új három napra várom.

Ne félj, fiú, van még napod,
ha nem három, de egy,
átélheted, átálthatod:
ez éppen egyre megy.

S nem három jön, ha vége lesz,
de végtelen sorokban,
csak várd, hogy véget érjen ez,
s aztán élsz, számolatlan...

Szabadka, 1948.

DÉR ZOLTÁN